

194

BARNABA'S:

FEJÉR ANDRÁS:

Az euthanazia büntetőjogi problémája.

Szeged, 1948.

Diss. A 68

Diss. A 68

A Z E U T H A N A Z I A
B Ü N T E T Ő J O G I P R O B L É M A J A .

Doktori értekezés a büntetőjog köréből
Írta:

Tejér Barnabás

194-ig 48/2 Amv.

Bírálóul fölkérem dr. Bónis György
dr. ~~Almásy~~ ~~hírhíj~~ Ármin professzor
urakat.

Szeged, 1948. évi november hó 19 n.

dékan.

Előzetesen, jó dolgomat.

Szeged, 1948. nov. 28.

Schneider Károly

Diss. A 68

B e v e z e t é s .

Az Euthanazia fogalma.

Erdekes bűnügyi eset foglalkoztatta néhány évvel ezelőtt a közvéleményt. Egy 17 éves budapesti diáklány hosszabb ideje súlyos rák-betegségben szenvedő édesanyját megmérgezte morfiummal, hogy a további szenvedésektől megváltsa. A fiatal lány a kétségtelenül humanisztikus motivációjú anyagyilkosságot egy újságcikk hatására követte el. Pár ez az eset nem tartozik a szorosabb értelemben vett euthanazia fogalmi körébe, mégis valamilyen fokú rokonságot mutat vele, a így felemlítésével nem követünk el hibát, csak könnyebben átsiklunk a bevezetés nehézségein.

Most pedig vizsgáljuk meg közelebbről, mit is rejt magában az euthanazia kifejezés és milyen élesen elhatárolható és a büntetőjogot is szögesen különböző állásfoglalásra készítő eseteit különböztethetjük meg..

Euthanazia alatt a "moriturus" szemszögéből nézve szubjektív

értelemben a kellemes, könnyű, fizikai kinok és fájdalmak nélküli halált értjük. Eredetileg a görögök a halálnak azt a nemét tartották euthanaziának, melyet a kötelességteljesítésben és megelégedettségben eltöltött harmonikus élet megnyugtató tudata kísért.

A cselekmény tárgyi oldalát tekintve az euthanazia nem más, mint a halál, illetve a haldoklás megkönnyítése; szorosabb értelemben: a gyógyithatatlan beteg fájdalommentes halálának orvos által történő előidézése.

A szubjektív és objektív értelemben vizsgált euthanazia összefüggését keresve megállapítható, hogy a tárgyi oldalról nézett euthanasia tulajdonképpen nem más, mint az alanyi értelemben vett euthanazia előidézése. A továbbiakban kizárólag az objektív szempontból megvilágított euthanaziával kívánunk foglalkozni.

Sokoldalúsága miatt azonban ennek az objektív értelemben vett euthanaziának is szükséges meghatározni az előfordulási eseteit, ugyanis az euthanazia különböző megvalósulási formái természetesen

a büntetőjogot is más-más állásfoglalásra készítetik.

Barth 1924.-ben megjelent "Euthanasie"^{1.} című művében az euthanasia 3 főesetét különbözteti meg.

a./ A tiszta euthanaziánál nem az élet megrövidítése a cél, hanem csak a halálkinok enyhítése. Tiszta euthanasia tehát csak agónia esetén foroghat fenn, amikor a kábítószer csak a haldokló kinjait enyhíti, de a beteg életét nem rövidíti meg.

Mégis a tiszta euthanasia fogalma alá szokták vonni azt az esetet is, mikor a narkotikum hatására néhány órával gyorsabban következik be a halál, mint egyébként. Egyesek szerint ez az egy-két órás életmegrövidítés szokásjogon alapszik; Mothnagel azonban, aki maga is orvos, mereven szembehelyezkedik ezzel a felfogással: szerinte az orvos embertársának életét, bármennyire fájdalmas is az, sohasem rövidítheti meg.^{2.}

1.F.Barth:Euthanasie, Heidelberg, 1924.

2.Mothnagel: Das Sterben, 1908.46 l.

b./ Szűkebb értelemben vett euthanazia alatt a fájdalmas és gyógyíthatatlan betegségekben szenvedőnek az orvos által halálos kábítószer beadásával siettetett halálának előidézését értjük. Ennél az esetben valóban két esetet különböztethetünk meg:

1./gyógyíthatatlan és fájdalmas betegség esetén a halál bekövetkezésének időpontja bizonytalan,

2./gyógyíthatatlan és fájdalmas betegség esetén a halál rövidesen várható.

A tiszta euthanazia és a szűkebb értelemben vett euthanazia közötti nagy különbség az, hogy míg az előbbinél csupán az utolsó óráit kínzó beteg fájdalmainak enyhítéséről van szó, addig az utóbbinál az orvos tevékenysége egyenesen életmegrövidítésre irányul s a halált közvetlenül ő idézi elő.

c./ A tágabb értelemben vett euthanazia nem más, mint az akaratképtelen egyének fájdalommentes "kiküszöbölése". Elmebetegeknek, idiótáknak a társadalom terheinek csökkentése érdekében történő "halálsegítése" szintén ebbe a kategóriába tartozik, mivel itt

a beteg részéről kívánság egyáltalán nem foroghat fenn, egyesek^{3.} a halniakarás vélelmének a fogalmával egyeznek: ezt a kivégzés-módot az euthanazia finomabb fogalma alá vonni.

Barthnak a fentebb ismertetett csoportosítása nem rendelkezik egységes felosztási alappal. Ugyanis az első és a második esetkört elválasztja egymástól a halál bekövetkezésének várható időpontja és az ezzel kapcsolatos szándék, a szűkebb és tágabb értelemben vett euthanazia között pedig a kívánság fennforgása illetve hiánya tesz különbséget. S mivel az euthanazia a büntetőjogot csak akkor érdekli, ha bűncselekményi jellege van, önként kínálkozik, hogy a tiszta euthanaziát az euthanazia többi esetétől élesen különválasszuk.

Büntetőjogi szempontból tehát az euthanaziának csupán két egyenrangú csoportját szükséges megkülönböztetni:^{4.} a fájdalom-

3. Pelckmann, Walter, Pinding

4. Névai László: Az euthanazia problémája büntetőjogi szempontból.

Budapest, 1936. 17. 1.

enyhítő és az életmegrövidítő euthanaziát.

Az elsőnek az ölési szándék hiánya, a másiknak épen az ölési szándék a fő jellemzője. A beteg részéről megnyilvánuló kívánságot, illetve beleegyezést sohasem szabad tulértékelnünk, mert az ölési cselekmény jogellenességét ez nem zárja ki, legfeljebb büntetésenyhítő okként szerepelhet.⁵ A beszámítható kívánság csupán a büntetés mértékét enyhíti, de az életmegrövidítő euthanazia jogellenességén nem változtat.

Az életmegrövidítő euthanaziának azt az esetét, mely fájdalom-
enyhítéssel kapcsolatos, humanus euthanasiának, emylnél pedig csupán
a beteg "kiküszöbölése" a cél / idióták, torzszülöttek fájdalommentes kivégzése /, kiküszöbölő vagy fajnemesítő euthanaziának nevezhetjük.⁶

5. Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve. II. k. Budapest, 1928. 56. l.

6. Névai: az előbbi halnisegető euthanaziának röviden "halálbalsegítésnek", az utóbbi pedig haláltörő euthanazianak nevezi. / Névai, 18. l.

A fajnemesítő euthanazia fogalma alá azok az esetek tartoznak, melyeknél elmebetegek és más olyanok kivégzéséről van szó, kiknek halála nem áll küszöbön, betegségük nem elviselhetetlenül fájdalmas és a halálbalküldésüket főként fajbiológiai okokkal szokták megokolni.

Az euthanazia helye a tudomány-rendszerben.

Az euthanasia az orvostudomány és a jogtudomány határmesgyéjén fekszik; épen ezért ennek bonyolult problémáját a két tudomány csak együttesen tudja megoldani. Az euthanazia problémakörének megnyugtató megoldását a jogtudománynak kell megtalálnia az orvostudomány és az erkölcs alapelveinek figyelembevételével. Pöningnek az a nézete, mely szerint az euthanazia problémája egyáltalán nem tartoznék a jogtudomány szférájába, szélsőségesen egyoldalú és meglehetősen elszigetelt.⁷

Altalában elfogadott álláspont, hogy a jognak, mint a társadalom legfőbb szervezőerejének igen jelentős szerepe van e fontos probléma megoldásánál.

7. Pöningk: Auf dem Wege der Euthanasie, Deutsche Revue, 46évf. 1921.

Az orvostudomány és a jogtudomány csaknem valamennyi határkérdése: mind az euthanazia, mind az abortus, a sterilizáció vagy a kriminálanthropologia megegyezik abban, hogy vehemens vitákra ad alkalmat, de mindkét oldalt ^{Kielégítő} megoldást általában egyiknél sem sikerül találni. A két tudomány határterületén fekvő problémák, így az euthanazia megoldatlanságának is legmélyebb okát a két tudomány szemléleti módjának alapos különbségében kell keresnünk.

Az orvostudomány ontologikus jellegű, módszere induktív, s tekintetét rendszerint az egyes emberre függeszti. A jogtudomány pedig normatív természetű s még ha az egyes embert nézi, akkor is a társadalom, az összesség érdekeit tartja szem előtt.

Epen ebből a szemléleti különbségből következik, hogy ha az orvostudomány a beteg érdekében esetleg semmi akadályt sem gördítene az euthanazia elé, a jog, mivel magasabb elvekbe ütközőnek tartja az emberölést, bármennyire humanasztikus is annak alapmotivuma, tiltó álláspontra volna kénytelen helyezkedni, nehogy az euthanazia az ölési norma korlátaait áttörve az emberölés tilalmá-

nak aláásására vezessen ! A jognak az orvosi beavatkozás határai megszabásával feltétlenül védeni kell az emberélet sérthetetlen-ségét, mert a probléma olyan megoldását, mely az euthanazia megengedésével lenne azonos, csak az orvostudomány csálhatatlansága és az erkölcs normáinak kitágítása biztosíthatná.

Az euthanazia a büntetőjog szemszögéből.

Mivel csak orvos képes megállapítani több-kevesebb valószínűséggel valamely betegség gyógyíthatatlanságát, mivel csak orvos tudja megbízható módon előidézni a fájdalommentes halált s mivel az orvosban - épen hivatásánál fogva - a legerősebben él a vágy a beteg megmentésére, kézenfekvőnek látszik az orvosi euthanazia elkülönítése az ethanatisztikus jellegű emberölésektől.

Az orvosi euthanazia kivételes helyzetét azzal a felfogással lehet megmagyarázni, hogy az orvosnak a beteg érdekében végzett, hivatásával összefüggő cselekményei enyhébb elbírálásra tarthatnak igényt.

Amint az orvosi hivatásjogból⁸ következik, hogy a beteg érdekét szolgáló műtét nem jogellenes,⁹ úgy a halálkinok enyhítésének humánus motivumából fakadó "halál-siettetés" is különleges eloirálást kíván. Az orvosi hivatásjog azon alapszik, hogy maga az állam tüzi ki feladataul polgárai testi épségének megőrzését illetve annak támogatását. Ezáltal az állam hozzájárul az orvosi célhoz, valamint az azt biztosító eszközökhöz. Az euthanaziát tekintve az orvosi célt nem lehet más, mint a fájdalmak enyhítése, mely ezen elmélet szerint egész az emberélet kioltásáig terjedhet.¹⁰

Nétségtelen, hogy a fájdalmak enyhítése jogilag nem tiltott cselekmény, de mivel az euthanazia orvosi célja, /t.i. a fájdalmak csökkentése/ nem áll arányban az elérését biztosító eszközökkel:

8. A hivatásjog legtöbb helyen nincs kodifikálva. Málunk a MtBtk. 38.9-a szerint: "nem számítható be a cselekmény annak, aki azt hivatásának szabályszerű gyakorlása közben kötelességszerűen követi el."

9. Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve. I. k. - Budapest, 1920. 435. l.

10. Per analogiam az emoryotomiára szoktak hivatkozni. A hasonlat a-

halál előidézésével, arra az álláspontra kell helyezkednünk, hogy az euthanazia orvosi hivatásjogi mivolta nem zárja ki a cselekmény jogellenességét, csak enyhíti az elbírálás szigorát. S ezért, amennyire indokolt a kívánatra ölésnek és az öngyilkosságnál való közreműködésnek az emberölési deliktumok sajátos fajaiként való külön kezelése, éppen annyira megokolt, hogy sui generis orvosi deliktumként az orvosi euthanazia is enyhébb elbírálásban részesüljön.

Ezekután tegyük vizsgálat tárgyává büntetőjogi szempontból az euthanazia különböző neveit.

A fájdalomenyhítő euthanazia a büntetőjog szféráján kívül esik; nem irányul életmegrövidítésre, csupán a fájdalmak enyhítésére! S mivel ölési szándék nem forog fenn, nincs bűncselekményi jellege. Az orvos fájdalomenyhítő tevékenységének a halál esetleges bekövetkezésében semmi szerepe nincs, sőt lényege: a be-

zonban nem helyt-álló, mert az orvosi cél ott nem emberélet megsemmisítésére, hanem ellenkezőleg életmentésre, az anya életének megmentésére irányul.

teg fájdalomának enyhítése az orvostudomány alapvető feladatai közé tartozik.^{11.}

A fájdalomenyhítő euthanaziánál nem csupán a jogellenesség, hanem a tényálladákszerűség hiánya is fennforog.

Az életmegrövidítő euthanaziának azonban van sértett jogtárgya: az ember élete; és nem hiányzik a cselekmény és az eredmény közti okozati viszony sem. Mint már az előzőkből is láttuk, az életmegrövidítő euthanazia fogalma alá tartozik a a./humanus és a b./kiküszöbölő euthanazia.

a./ Az első esetkörbe tartoznak azok az esetek, melyeknél az orvos gyógyíthatatlan beteg fájdalmait szünteti meg a halál fájdalommentes előidézésével, ha a természetes halál előreláthatólag a beavatkozás nélkül is rövidesen bekövetkeznék.

Ez a humanisztikus motívum¹² halálbesegítés tulajdonképpen a szorosabb értelembbe vett euthanazia, melyet különleges büntetőjogi

11. Pelchmann, Barth.

helyzeténél fogva mint speciális orvosi deliktumot "büntetőjogi euthanaziának" is nevezhetnénk.

b./ A másik esetkör a kiküszöbölő vagy fajnemesítő euthanazia esetei alkotják. Ez legfeljebb csak etimologiai értelemben nevezhető euthanaziának, lényegében azonban közönséges emberölés.

A büntetőjogot leginkább érdekli kétségtelenül a humanus euthanazia, melynél az orvos cselekményével egy gyógyíthatatlan és közvetlenül halálos betegségben szenvedő beteg fájdalmainak enyhítése céljából a beteg fájdalommentes halálát idézi elő. A humanus euthanazia feltételei a fenti meghatározás alapján a következők. A halált feltétlenül orvosnak kell előidéznie fájdalommentes szándékkal és természetesen fájdalommentesen. A betegnek gyógyíthatatlan, fájdalmas és közvetlenül halálos betegségben kell szenvednie.^{12.}

Az orvos tevékenysége és a bekövetkezett halál között feltétlenül meg kell lenni az okozati összefüggésnek. Ha a halál közvet-

12. Ha a betegség e három jegy valamelyikét nélkülözi, a cselekmény áttolódik a kiküszöbölő euthanazia fogalmi körébe.

len oka nem az orvos cselekményében gyökerezik, akkor esetleg a fájdalomennyhitő euthanaziáról lehet szó.

Az euthanazia fogalmi elemei között nem szerepel a kívánság, mivel annak hiánya vagy megléte a büntetőjogi lényegen alig változtat. A büntetőjogi euthanazia a gyilkosságnak egy speciális esete, mely ha a beteg kívánságára történik, közel áll a kívánatraölés deliktumához, de - különleges tényálladási elemei folytán - sohasem egyezik azzal.^{13.}

A beteg kívánsága nem szünteti meg az emberölés jogellenességét; az ölési norma megsértésével ugyanis nem csupán az egyéni érdek sérelméről van szó, de sérelmet szenved a közérdek is azáltal, hogy a társadalom egy hasznos, munkaképes tagját veszítheti el. Ezzel a felfogással nem ellenkezik az öngyilkosságnak legtöbb büntetőjog által elismert büntetlensége sem. Mert a büntetőjog egyáltalán nem helyesli az öngyilkosságot, legfeljebb kriminálpolitikai okokból eltekint attól, hogy pónalizálja. Rosszsalása azonban

13. Dr. Mévai László: Az euthanazia problémája büntetőjogi szempontból. Pp. 1936.

megfelelő kifejezésre jut az öngyilkosságban való közreműködés, sőt néhány államban egyenesen az öngyilkosság sikertelen kísérletének büntetésében. E tekintetben a régi keresztény jog és erkölcs szigorúan elítélő felfogását mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az öngyilkostól megvonja az egyházi temetést.

A beteg halniakarását kifejező kívánság csupán enyhíti az euthanazia súlyosságát, de annak alapjellegén, az emberölésszerű jogellenességen nem változtat.

A büntetőjogi euthanazia mind a tudomány, mind az erkölcs szémszögéből vizsgálva: bűncselekmény. Jogellenességét nem lehet elkendőzni, mert sérti a legértékesebb jogtárgyat: az emberéletet. Az orvos cselekményének humánus motivációja és a beteg esetleges kívánsága a cselekmény jogellenességét enyhítheti, de nem szünteti meg.

Az ugynevezett kiküszöbölő euthanazia nézetünk szerint sokkal közelebb áll a közönséges emberöléshez, mint a humánus euthanaziahoz. míg az euthanazia hívei követeléseiket kezdetben az egyéni szabadságjogok és az emberiesség nevében formulázták meg, a szociálbio-

lógia és a neovitalizmus térhódítása folytán olyan irányzat lépett előtérbe, mely az egyes ember életébe a köz valódi vagy vélt érdeke alapján egészen annak megsemmisítéséig terjedhető beavatkozási jogot követelt.^{14.}

A raszviologia alapján álló német nemzeti szociálizmusban kedvez ő és termékeny talajra találtak Elster, Mann és Thorald tanai, kik azzal az indokolással követelték az euthanazia megengedését, hogy bizonyos fajtájú betegek éltbenmaradása az emberiség elnyomódásához vezet.

Egész különös és egyedülálló az az állásfoglalás, mellyel Hitler háziorvosa próbálja menteni e modern barbarizmust. Dr. Karl Prandt vallomása szerint ugyanis a német elmeegógyintézetek lakóinak "irgalmas halállal" való kivégzését a nemzeti szociálista kormány azért rendelte el, mert az elmeegógyintézetek évi fenntartása

14. Elster, Thorald...

sok pénzbe került, annyiba, mint egy korszerű csatahajó építése.¹⁵

De mit is értünk tulajdonképen kiküszöbölő euthanasia alatt :
A kiküszöbölő euthanasia nem más, mint az orvos vagy bárki más által történő fájdalommentes ^{megöletre} legáltalánosabb értelemben vett betegnek, kinek halála előreláthatólag rövidesen nem következne be a beavatkozás nélkül. Idesorozhatjuk az elmebeteg, idióták és torzszülöttek kivégzését is. Sőt Thorald továbbmenve ezt a fajta euthanaziát a testi és szellemi fogyatkozásuakon kívül a "Tod dem Tode" ¹⁶. című művében a társadalom más szerencsétlenségeivel szemben is alkalmazhatónak véli. Így szerinte az egyes érzéki fogyatkozásuak /vak-ság, némaság, siketség/, a tisztességtelen foglalkozás, sulyos és tartós szegénység, a törvényekkel való szembehelyezkedés stb. mind-mind okot szolgáltathatnak ily irányú közületi beavatkozásra.

A Thorald-féle esetekkel véleményünk szerint nem is lehet ko-

15.világosság,1947. febr.7.szám.

16.megjelent, 1920.magdeburg .

molyan foglalkozni, mert azok a legtágabb értelemben használatos kiküszöbölő euthanazia fogalmának határát is messze túllépik. A kiküszöbölő euthanazia a mai jogfelfogás szerint az emberölés, illetve a gyilkosság, esetleg a kíváncsátlóság fogalma alá tartozik. Nemcsak megengedése, hanem enyhébb, a humánus euthanaziához hasonló elbírálása is a jogrend súlyos veszélyeztetésére és az állami önkény korlátatlanságára vezethetne.

A büntetőjogi euthanaziától lényeges különbségek választják el: a./ a humanus motívum majdnem teljesen hiányzik belőle, b./ a halál időpontja előre láthatólag rövidesen nem következne be, c./ a betegség nem fájdalmas, sőt esetleg nem is valódi betegségről van szó, hanem oly egyénéről, kiknek létezése, vagy várható utódai előre láthatólag nem kívánatosak a társadalom szempontjából, d./ mivel a végrehajtás csak állami parancsra képzelhető el, mellőzhető az orvosi közreműködés.

Mivel a betegség nem bűnösség, a társadalom közfelfogása me-reven elutasítja a kiküszöbölő euthanaziát, mert ellenkezik nemcsak az erkölcs, de az emberiség alapelveivel is. A büntetőjog szempont-

A büntetőjog szempontjából értéktelen emberélet nincs. A jog szempontjából minden élet egyformán értékes, a beteggé épen annyira, mint az egészségesé, a bűnösé épúgy mint az ártatlané. Az élet értéke ugyanis nem a haszon és kár viszonylagos értékmérőjében rejlik, hanem a maga abszolút mivoltában.^{17.}

Az euthanaziával rokondeliktumok.

Az euthanazia a régebbi felfogás szerint ^{18.}összekapcsolódott a hozzá legközelebb álló bűncselekményekkel, a kívánatra öléssel és az öngyilkosságnál való közreműködéssel.

A büntetőjogi euthanazia és az emberölés, illetve a gyilkosság rokondeliktumok, a gyilkosság tényálladáka¹⁹hoz azonban több körülmény¹⁹ hozzájárulása szükséges, hogy büntetőjogi euthanaziáról beszélhessünk.

17. Névai 39.1.

18. mely a kívánságot fogalmi elemként kezelte.

19. Beteg, orvos, fájdalomennyhítés stb.

Amennyiben beszámítható kívánsággal bővül az euthanazia tényálladéka, a kívánatra ölés fogalmához közeledik a cselekmény. Ily esetben a cselekmény általában véve beleillik ugyan a kívánatra ölés fogalmába, de sajátos, további tényálladéki elemeinél fogva mégis külön deliktum marad.

Nét, már specializált bűncselekmény alfajaként felfogható a büntetőjogi euthanazia; kívánság hijján sajátos gyilkosságnak, kívánság fennforgása esetén pedig sajátos kívánatra ölésnek.

Eszre kell azonban vennünk két lényeges eltérést a kívánatra ölés és a büntetőjogi euthanazia között. a./ Mig a kívánatra ölés alanya bárki lehet,²⁰ az euthanaziáé csak orvos. b./ Mig a kívánatra ölés tárgya bárki lehet,²¹ aki a tettestől megöletését kívánta, az euthanaziáé csak beteg.

Az euthanasiának a kívánatra ölés fogalmától való különtartását, azonkívül, hogy normális akaratképességoól származó kívánság

20,21. Angyal Pál: A Magyar büntetőjog kézikönyve, 59. oldal.

az euthanaziánál a legritkább esetben fordul elő, indokolttá teszi a szereplők személye, valamint a cselekménymotivációja és kivitele.

Egyesek az euthanaziát az öngyilkosságnál való közreműködés²². fogalma alá akarják szubszumálni,²³ Az euthanaziát azonban csak akkor vonhatnánk ebbe a fogalomkörbe, ha a kívánság is fennforogna minden esetben /mert öngyilkos-jelöltnek csak az tekinthető, aki meg akar halni/ és ezen kívül, ha nem az orvos hajtaná végre az ölési cselekményt.

A fenti összehasonlításokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az euthanasia a fenti bűncselekmények törvényes fogalmához viszonyítva nélkülözi a tényálladákszerűséget, bár azokkal nem egy közös tényálladáski eleme van.

22. Angyal Pál: Bűnrészesség az öngyilkosságnál. Jogtud.Közl.1906. 295-297 l.

23. E bűncselekményt a Bt. 283.§-a szerint az követi el, "aki valakit öngyilkosságra rábir, vagy e célra annak tudva eszközöket vagy szereket szolgáltat"

Az orvostudomány állásfoglalása.

Nemcsak erkölcsi és jogi szempontok, hanem minden komoly orvos megfontolás is az euthanazia ellen kénytelen állást foglalni.

Az orvosi etika alapvető parancsával helyezkedik szembe az életmegrövidítéssel járó humanus euthanazia. Elsőrendű követelmény ugyanis, hogy az orvos a beteg életéért a végsőkig harcoljon és a mindenkire kötelező ölési normát hivatásánál fogva még fokozottabban tartsa tiszteletben.

Ha az erkölcsi szempontoktól eltekintünk, az euthanazia büntetlenségének előfeltétele az lenne, hogy az orvostudomány valamely betegség gyógyithatatlanságát teljes bizonyossággal kijelenthesse. Egy tudomány azonban sohasem alkothat lezárt egészet, ép azért tudomány, mert lényege a haladás, az örökös fejlődés. Így előreláthatólag az orvostudomány sohasem fog odaeljutni, hogy valamely betegség abszolút letalitását megállapíthassa. Mert míg néhány évvel ezelőtt a cukorbeteg és a rákbetegségek is a gyógyithatatlan betegségek közé tartoztak, ma már ismerik gyógy módjukat, sőt napjaikban az orvostudomány új fejezete van kialakulóban.

Hasonlóképen bizonytalan az orvostudomány a halál várható időpontjának kérdésében is. A közeli halál prognózisát felállítani nem a legkönnyebb dolog, mert hiszen az agónia sem ismerhető fel mindig a bevégződésének idejét szintén nem valami könnyű eltalálni.

Néthely Sándor szerint az orvostudomány fejlődése fogja megoldani az euthanasia problémáját.²⁴ Tulzottan optimistának kellene azonban lennünk, hogy feltételezhessük a közeljövőben az orvostudomány akkora fejlődését, mely azt jelenthetné, hogy minden emberi betegség nyitott könyv lesz; addig pedig az euthanasia mindig a megoldatlan és megoldandó problémák közé fog tartozni.

1935.-ben az egyik budapesti napilap euthanasia-ankétot rendezett, melynek keretében a nyilatkozó orvosok egytől-egyig az euthanasia megengedhatósága és büntetlensége ellen foglaltak állást. Résztint az orvosi hivatással nem tartották összeegyeztethetőnek, résztint az orvostudomány mai állásának fejletlenségére hi-

vatkoztak. Dr. Hasenfeld Arthur szerint: ha euthanaziával teszünk pontot a gyógyithatatlan betegek életére, az orvosi tudomány további fejlődése meg fog állni, mert az orvosok a gyógyithatatlan betegségek gyógymódjainak kutatását nem fogják továbbra is annyira ambicionálni, mint eddig.^{25.}

Emile Fourge francia tudós szerint a hivatását átérző és a hivatásának élő orvos még akkor sem élhetne a halálbasegítés jogával, ha esetleg a törvény megengedné azt, mert egy igazi orvosnak még akkor is küzdenie kell a beteg életéért, mikor a tudomány minden eszköze kimerült már.^{26.}

Az 1948.novemberben megtartott genfi orvoskongresszus határozatai között első helyen szerepel az euthanasia /"kegyelmi halál"/ elleni határozat, amely kimondja, hogy az orvosnak még ak-

25.Az Est 1935.dec.15.sz.

26.Baksa János: A bűn álarc nélkül,1944.

kor sem szabad a beteg halálát siettetnie, ha annak ez kifejezett kérése. Az orvos kötelessége: gyógyítás - mondja a kongresszusi döntés - vagy ha erre már nincs mód: a fájdalmak enyhítése.-

Az euthanatizmus érvelése.

Azok, akik az euthanazia megengedhetősége mellett törnek lándzsát részben individualisztikus, részben közösségi szempontokra szoktak hivatkozni.

Az euthanazia az individualisztikus szemlélet szerint az egyén veleszületett szabadságjogaiban gyökeredzik. Amilyen elvitathatatlan joga az egyénnek az élethez való jog, ép olyan alapjogként mindenkit megillet a halálhoz való jog is.²⁷ Az euthanatizmus szerint, tehát az életre irányuló abszolút jogból következik a halálhoz való feltétlen jog elismerése s így az öngyilkosság jogszerűsége. Ez az álláspont azonban helytelen; mert abból, hogy az öngyilkosságot a tételes jogrendszerek általában nem büntetik, egyáltalán nem következik annak büntetőjogelméleti szem-

27. A halál jogát már a racionalisztikus természetjogi iskola is a legelső emberi jognak tartotta.

pontból való közömbös volta.

A büntetőjog hátrányos értéktétele kifejezésre jut az öngyilkosságnál való közreműködés büntetésében ép-ugy mint az öngyilkosság sikertelen kísérletének büntetésében egyes államokban. Az euthanaziának az öngyilkossággal való kapcsolatba hozatala egyáltalán nem célszerű, de nem is indokolt, mert lényegbevágó különbségek vannak a két cselekmény között./Az euthanazia nélkülözi a beteg aktivitását s fogalmi elemei között a kívánság fennforgása közömbös./ Tehát az öngyilkosságnak merőben kriminálpolitikai alapokon nyugvó büntetlenségéből nem lehet és nem szabad érvet kovácsolni az euthanazia büntetlensége érdekében.

Az euthanazia hívei szerint a közösség érdeke szintén nem ellenkezik az euthanaziával, mert az "értéktelen" emberélet tovább folytatása nem érdeke az emberiségnek.^{28.}

28. Walter, Elster.

De valójában szolgálja-e és mennyire a közösség érdekét az euthanazia? A fájdalomennyhitő euthanaziánál közérdekről egyáltalán nem beszélhetünk, hanem csak a beteg individuális érdekéről. A humanus euthanaziánál is csak közvetett értelemben²⁹ lehet szó közérdekről, mert az államnak vagy a társadalomnak semmi közvetlen érdeke nem rúzódik ahhoz, hogy a betegek minél előbb meghaljanak. Sőt, az állam érdeke épen az, hogy az orvostudomány segítségével a beteg életét meghosszabbítva minél több egészséges és munkaképes emberrel rendelkezék.

A közérdek szempontjából egyedül az euthanazia fogalmi körén már csaknem kivüleső kiküszöbölő euthanazia birhatna jelentőséggel; mely azonban az államnak olyan mérvű beavatkozási jogát tételezi fel, amilyen egyetlen állam törvényeiben sincs lefektetve.

29. A beteg hosszas betegsége nagy anyagi megerőltetést jelent a hozzátartozóknak.

A természetes kiválasztódás elméletének csökevényeként jelentkezik Lenz felfogása, mely szerint az öngyilkosság erősíti, edzi a népesség élniakarását.

De nem minden öngyilkos hal meg; s a meghaltak utódai szintén magukban hordozzák legtöbbször apáik lelki betegségét.

A kiküszöbölő euthanaziának ilyen alapon való indoklását még kevésbé lehet elfogadni, "mert még akkor kellene kivégezni az arra kijelölt személyt, mielőtt nemzőképességét eléri, máskülönben az egész céltalan volna."³⁰.

Előfordul még az euthanatisták érvei között mint a jogszerű életmegsemmisítés példáira: a jogos védelem, végszükség, halálbüntetés és háboru analogiáira való hivatkozás. Ezek azonban már természetüknél fogva sem szolgálhatnak az euthanazia i-

30. Névai László: Az euthanazia problémája büntetőjogi szempontból. Bp. 1936. 43. l.

igazolására, mert más náluk a jogi tárgy, más a cselekmény alanya és nem utolsó sorban a jogellenesség hiányának indoka is más.

Ö s s z e g e z é s .

Az euthanazia különböző eseteivel szemben állásfoglalásunkat a következőkben lehet összegezni. A fájdalomenyhítő euthanazia emberies cselekedet, a büntetőjogot nem érdekli. Az életmegrövidítő euthanazia kategoriájába tartozó kiküszöbölő euthanazia, mivel a humanus jelleget nélkülözi, nem érdemel különleges elbírálást; közönséges emberölésnek kell minősíteni. A büntetőjogot elsősorban érdeklő humanus euthanazia: speciális orvosi deliktum, humanus motivumokkal átított gyilkosság; de a cselekmény képét bármennyire is retusáljuk, a lényeg, azaz ölési norma megsértése csak megmarad, mely miatt a büntetőjogi megtorlásnak mindig be kell következnie.

Még akkor sem élvezhetne büntetlenséget a humanus eutha-

nazia, ha esetleg az orvostudomány valamikor mellette foglalna állást, mert séfti az ölési normát s megengedettsége okvetlenül gyengitené az emberélet sérthetetlenségét védő tilalom erejét.

Az euthanazia legitimálásának beláthatatlan következményei lehetnének, mert " az élet értékességének kérdésében a jog nem ítélhet s amennyiben hatalmi szóval mégis jogi szervekre bizná az állam a döntést, s megengedné az élet értéktelennek nyilvánításával annak akár magánegyén, akár orvos, akár hatósági közeg részéről való elpusztítását, ezzel nem zárná ki a tarpéji sziklához közeledés lehetőségét sem."³¹.

31. Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve. 58-59.1.

F o r r á s — m u n k á k .

Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve I.k. Budapest, 1920.

Angyal Pál: Az ember élete elleni bűncselekmények és a párviadal.
/ A magyar büntetőjog kézikönyve, 2.k./

Angyal Pál: Az öngyilkosság és a büntetőjog, Társadalomtudomány.
VII.évf.11.sz.

Baksa János: A bűn álarca nélkül. 1944.

ifj. Balázs Dezső: Új kriminálpsychologia felé, Budapest, 1932.

L.Ebermayer: Der Arzt im Recht. Leipzig 1930.

Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. 14. kiadás, Buda-
pest, 1914.

✓ Kéthely Sándor: Az öngyilkosság és az euthanazia.

- Mendelényi L.: A magzatelhajtás de lege ferenda. Angyal emlékkönyv. Budapest, 1933.
- Névai László: Az euthanazia problémája büntetőjogi szempontból. Budapest, 1936.
- Rácz György: Az individualisztikus büntetőjogi szemlélet alkonya. Angyal-emlékkönyv, Budapest, 1933.
- Schächter: Az orvosi beavatkozás jogáról és az orvos felelősségéről. Jogászegyleti értekezések, 202.sz.

T a r t a l o m j e g y z é k .

Bevezetés./ Az euthanazia fogalma./

Az euthanazia helye a tudomány-rendszerben.

Az euthanazia a büntetőjog szemszögéből.

Az euthanaziával rokondeliktumok.

Az orvostudomány állásfoglalása.

Az euthanatizmus érvei.

Összegezés.

Forrásmunkák.